N.F.S. Grundtvig “Er Troen virkelig en Skole-Sag?”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket,* 1836 (SJ: 559)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 8

VU *Værker i Udvalg* 4

Teksten er etableret af Else Riisager
Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Else Riisager, redigeret af Jon Tafdrup og Vanja Thaulow

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning cand.pæd. Thorstein Balle

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

|**A:67** |US:107 |VU:140

Er Troen virkelig en Skole-Sag?

Dette er i vore Dage et meget vigtigere Spørgs-Maal, end Man i *Vensløv* Skole drømmer om, og det har man der ingen Skam af, naar Man blot ikke drømmer sig klogere derpaa, end alle vi Andre, der dog vel ogsaa har en Stemme, og turde, selv midt imellem *Bøgerne,* ei have mindre Leilighed til at prøve Sagen, end om vi sad i *Vensløv* Skole. Det er et saare vigtigt Spørgs-Maal, siger jeg, skiøndt |**A:68**naturligviis kun for hvem der har nogen *levende* Christen Tro; thi hvem der slet ingen Tro har, bryder sig vel ikke stort om det, og hvem der kun har en død Kundskabs-Tro, kan umuelig ansee det for noget Spørgs-Maal: om Troen, der er ham blot en Skole-Sag, ogsaa hører til Skolen?

Altsaa, til og for de *levende Christne,* faa eller mange, er det jeg vil skrive min Mening, ingenlunde et flygtigt Indfald |US:108eller en Bogstav-Regning, men en af Livet udsprunget, længe overveiet og med Erfaring sammenlignet Mening, som er, at *Troen,* Gud skee Lov! *slet ingen Skole-Sag* er, men at den hele Religjons-

Underviisning i Skolerne, som vi giennem Aarhundreder har plaget os selv og Børnene med, var en stor *Vildfarelse,* som vi skal glæde os over, den herskende Forvirring endelig har nødt os til at indsee. Jeg siger, *Gud skee Lov!* at Troen slet ingen Skole-Sag er, thi var den det, da maatte vi kalde vor Stilling fortvivlet, og det var kun en daarlig Trøst for Danske Christne, at der i Vensløv, og hist og her i Krogene, |VU:141sad en luthersk Skole-Mester, naar der mod enhver Saadan var hele Snese, hvis Troes eller Vantroes Indpodelse i de Christnes Børn vi maatte grue for. Paa en Tid, derfor, da Mængden af Skole-Lærerne aabenbar ikke har vor Tro, og dog Mængden af Børnene er bundne, hver til sin nærmeste Skole, uden at der engang er mindste Udsigt til, at Skolerne igien vil blive lutherske, paa en saadan Tid mener jeg, selv de stiveste Lutheraner maatte ønske, at Troen havde lidet eller intet med Skolen at giøre, og hvem der ønsker det, vil heller ikke lukke Øinene for en Sandhed, de indgroede Fordomme under andre Omstændigheder, vilde giøre os mistænkelige mod.

Naar vi nu vil have en velgrundet Mening om denne Sag, da maae vi naturligviis ikke blive staaende ved den Skole-Underviisning, *vi selv* har meddeelt i Religjonen; thi hvem |**A:69**venter ikke gode Frugter af sit eget møisommelige Arbeide, og hvem krymper sig ikke som en Orm ved Tanken om, at det skulde være lutter spildt Umage! Nei, vil vi dømme upartisk om en Sag, da maae vi fremfor Alt see til, *vi selv* blive udenfor Spillet, og falder det os for tungt at slaae en Streg over *os selv* og vor Smule Virksomhed, alt for ubetydelige til at komme i mindste Betragtning, da maae vi regne dem fra, som Noget, der maaskee blot er en Undtagelse, og maa da ingenlunde ophøies til Regel.

Er vi nu først kommet saavidt, at vi ikke staae *os selv* i Lyset, men spørge upartisk, hvad Frugter Skole-Underviisningen i *Troes-Sager* har baaret i det Hele, da vil vi i det Mindste ikke fristes til at anslaae de *Gode* for høit, med mindre vi regne *Vantro* dertil; thi det er en vitterlig Sag, at baade i det Protestantiske *Tydskland* og hos os, hvor Religjons-Underviisningen gjennem *tre Aarhundreder* blev drevet skolemæssig, der var det langt fra, Troen Aar for Aar blev fastere og mere levende, tvertimod blev den bestandig dødere og mere |US:109vaklende, til den omsider i Skolen næsten almindelig gav Vantroen Plads.

Denne store, urokkelige og for hvert Christent Menneske sørgelige *Kiends-Gjerning* lod sig nu vel forklare af en slet eller bagvendt og forfeilet Skole-Underviisning, saa der lodes Rum for den Paastand, at en forandret og forbedret Underviisning vilde bære de modsatte Frugter; men, uden at nægte Mueligheden, maae vi dog strax bemærke, at den blotte og bare *Muelighed* veier saa godt som slet Intet mod de tre Aarhundreders *virkelige* Erfaring i den anden Vægt-Skaal, saa det vilde være høist urimeligt af de faa overblevne |VU:142Christne at vove deres Børn paa en *Skole-Tro,* der saa kiendelig og sørgelig bedrog deres Fædre.

Turde vi nu sige, at efter Erfaringens Vidnesbyrd havde Skole-Underviisningen i Reli|A:70gjon, eller *Afrettelsen* til *Christne,* ligesaa lidt befordret Vantro og Ligegyldighed, som Tro og Tillid, da kunde vi betragte det som en nogenlunde ligegyldig Sag, medens vi dog maatte finde det urimeligt at spilde Børnenes Tid og anstrænge deres Kræfter til slet ingen Nytte, og finde det usømmeligt at bruge det Helligste for Mennesket til en mechanisk Forstands-Øvelse; men nu ligger det i Sagens Natur, at enhver idelig og alvorlig Beskiæftigelse med Troes-Sager, naar den ikke befæster Troen, netop undergraver den, naar den ikke forstærker den hjertelige Deeltagelse, i høi Grad svækker den.

Sæt derfor nu, at Man kunde optænke og selv udføre en Skole-Underviisning i Religjonen, der var ligesaa levende, styrkende og befæstende, som den Sædvanlige har været død, svækkende og slappende, saa maatte Man dog først, før Man ønskede Kirken til Lykke dermed, see Udvei til i *Regelen* at besætte Skolerne med Mænd, der kunde og vilde betragte og udføre Underviisningen saaledes, og herom maae vi jo strax opgive Haabet, naar vi selv forstaae hvad vi sige; thi her nytter aabenbar *intet* nyt *Seminarium, ingen* ny *Methode,* intet *Nyt* under Solen, uden *nye Mennesker,* som vi har ondt ved at kiende, end sige da at skabe. For at Underviisningen kan blive *levende,* maa nemlig først Læreren være det, og for at den kan blive styrkende og befæstende, maa han være stærk i Aanden og fast i Troen, og var det nu et latterligt Haab at faae hardtad lutter saadanne Mænd til Skole-Lærere, saa maa vi naturligviis ønske en Underviisning borte, som uden disse Betingelser giør uberegnelig Skade istedenfor Gavn.

|US:110Maatte nu vi gammeldags Christne, kloge af Skade, frabede os for vore Børn en Religjons-Underviisning, som den altid vil være i de fleste Skoler, selv naar den blev allerstrængest orthodox, da maae vi vel grue for den paa en Tid, da den er intet mindre, da mangen tro|A:71ende Fader og Moder daglig vride deres Hænder over at maatte sende deres Børn til en Skole, hvor den Tro, der er deres Hjertes Skat, deres Børns bedste Arve-Gods, behandles som en gammel Over-Tro, der strider mod Fornuften og vanærer Mennesket. For mine Øine er det i det Mindste klart, at turde Man ikke vente, *Troen* snart blev erkiendt og erklæret for en Helligdom, hvorfra Skole-Mesterne skulde holde deres Fingre, da maatte de gammeldags Christne bryde over tvært med Stats-Kirken, |VU:143for dog at beholde samme Indflydelse paa deres Børns Tro, som *Jøderne* har. Da nu imidlertid de vantroe Forældre, naar de have eller faae mindste Alvor, maae finde det ligesaa utaaleligt at sende deres Børn til Religjons-Underviisning hos en *orthodox* Skole-Mester, som vi finde det at sende Vores til En af det modsatte Slags, saa har jeg virkelig det Haab, at alle fornuftige Folk snart vil enes om at frabede sig Religjons-Underviisning i de offenlige Skoler af alle Slags, især, da alle De, der har mindste Følelse af, at *Tro* er et *Hjerte-Anliggende,* og ei *selv* er *Skole-Mestere,* vil indsee, det er i

Bund og Grund forkeert at lære *Troen* uden ad som en Lexe eller at udtvære og giennempidske den *cathechetisk*. At vore Børn, naar Skolerne ellers er taalelige, kan have godt af der at høre, hvordan Man skal føre sig op i Verden, naar Man ikke vil falde i Rettens Hænder, men tvertimod være agtet i sin Kreds og efterlade sig et godt Efter-Mæle, det er en ligefrem Sag, men det er eens baade for *Christne* og *Jøder* og *Hedninger,* og bør staae aldeles uden for Troes-Sagen, og maa end nødvendig en høiere Anskuelse af Menneske-Livet og dets naturlige Forhold til Guddommen, end nu sædvanlig, blive herskende i Skolerne, før vi med Fornøielse kan sende vore Børn did, saa er dette dog Noget, der ved det nærværende Omsving af Tids-Aanden lader sig vente, medens "Christelige Skoler", som levende svare |A:72til dette Navn, aldrig har været og aldrig kan blive til, uden i enkelte *huuslige* Kredse.

Hvorom Alting er, saa vil jeg være det bekiendt for al Verden, at den *orthodoxe* og *heterodoxe* Skole-Underviisning i Christendommen er mig omtrent lige kiære, det vil sige høist beklagelige, saa den Sidste harmer mig kun mest, fordi troende Forældre tage sig den meget nærmere end de Vantroe den Mod|US:111satte, og vil Man derfor kalde mig Kiætter eller Apostat, da kan jeg taale det, men haaber, jeg skal ikke have den Sorg af mine Børn, at de smide *Christendommen* bort med *Skole-Bøgerne,* hvad derimod er saare naturligt, naar begge Dele falde sammen i eet Begreb.

Der var endnu meget at sige om de Stene, vore Fædre uvitterlig gav os for Brød, i hele den *Theologi,* der aldrig er saa *Bibelsk* og *Christelig,* at den jo er steendød for Barne-Alderen; men jeg vil endnu kun bemærke, at naar *Troen* blev fri for at tages i Skole, og Børnenes Bekræftelse i deres Daabs-Pagt en egen Sag mellem de gammeldags Christne og deres Præster, da kunde *Confirmationen,* |VU:144som en blot *Oplysnings* og *Kundskabs* Sag, godt foretages sogneviis uden mindste Hensyn paa Vedkommendes Tro, og dermed forbindes en smuk national Høitidelighed til Optagelse i Borger-Samfundet.

Sandelig, det er paa den høie Tid, naar vi vil baade *Kirken* og *Staten* vel: vil have Lov til at søge os et *evigt* Fædrene-Land heroventil paa den Vei, der huger os, men vil gierne giøre Alt hvad vi kan for at tjene og ære vort *Fædreneland herneden,* mens vi ere her, at vi da lade alt Kiævl fare om Ting, som baade her og hisset blive Enhvers egen Sag, og med en virkelig *Troes-* og *Samvittigheds-Frihed* stræbe at forbinde saa venlig en Sammen-Virkning til Alt hvad der er Ædelt og Elskeligt, Stort og Godt, som Dannemænd, efter alle historiske Mærker, er kaldte og skikkede til. |A:73Kan vi, foruden andet Godt, vi giøre Næsten, paa en *skikkelig* Maade bringe ham lidt nærmere til *Himlen,* da maa det vist nok glæde os, men pidske ham derind, har vi seet, gaaer slet ikke an, og havde vi end Magt til at kaste i *Helvede,* som dog er langt fra, skulde *Danske Folk* dog have alt for meget Hjerte til at giøre Brug deraf, aldenstund det

var Synd at sige, *Christus* har befalet os det, Han, der selv *ikke* kom for at *dømme* men for at frelse, og bød os at være, *ligesom* Han *var* i denne Verden.

N. F. S. Grundtvig.